

**BELGISCHE KAMER VAN  
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

17 november 2008

**WETSVOORSTEL**

**tot oprichting van een  
Vaste Federale Waarnemingspost voor de  
praktische werking van de openbare centra  
voor maatschappelijk welzijn**

(ingediend door de heer Yvan Mayeur c.s.)

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS  
DE BELGIQUE**

17 novembre 2008

**PROPOSITION DE LOI**

**créant un Observatoire permanent et  
fédéral des pratiques des centres publics  
d'action sociale**

(déposée par M. Yvan Mayeur et consorts)

**SAMENVATTING**

*Om het beleid van de OCMW's in het hele land te harmoniseren en te verbeteren, en discriminatie tussen de verschillende begunstigten naar gelang van hun woonplaats te voorkomen, strekt het wetsvoorstel ertoe een instelling op te richten die ermee belast is informatie te verzamelen en studies te verrichten over de wijze waarop in België maatschappelijke bijstand wordt verleend.*

**RÉSUMÉ**

*Afin d'harmoniser et d'améliorer la politique des CPAS à travers le pays et d'éviter les discriminations entre différents usagers de l'aide sociale, en fonction de l'endroit où ils habitent, la proposition crée un organisme chargé de récolter des informations et de réaliser des études sur la manière dont l'aide sociale est prodiguée en Belgique.*

|              |   |                                                                         |  |  |
|--------------|---|-------------------------------------------------------------------------|--|--|
| cdH          | : | centre démocrate Humaniste                                              |  |  |
| CD&V         | : | Christen-Democratisch en Vlaams                                         |  |  |
| Ecolo-Groen! | : | Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen |  |  |
| FN           | : | Front National                                                          |  |  |
| LDD          | : | Lijst Dedecker                                                          |  |  |
| MR           | : | Mouvement Réformateur                                                   |  |  |
| N-VA         | : | Nieuw-Vlaamse Alliantie                                                 |  |  |
| Open Vld     | : | Open Vlaamse liberalen en democraten                                    |  |  |
| PS           | : | Parti Socialiste                                                        |  |  |
| sp.a+VI.Pro  | : | Socialistische partij anders + VlaamsProgressieven                      |  |  |
| VB           | : | Vlaams Belang                                                           |  |  |

  

|                                                          |                                                                                                                                                                                         |                                                             |                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i> |                                                                                                                                                                                         | <i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i> |                                                                                                                                                                                                             |
| DOC 52 0000/000 :                                        | Parlementair document van de 52 <sup>e</sup> zittingsperiode + basisnummer en volgnummer                                                                                                | DOC 52 0000/000 :                                           | Document parlementaire de la 52 <sup>ème</sup> législature, suivi du n° de base et du n° consécutif                                                                                                         |
| QRVA :                                                   | Schriftelijke Vragen en Antwoorden                                                                                                                                                      | QRVA :                                                      | Questions et Réponses écrites                                                                                                                                                                               |
| CRIV :                                                   | Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)                                                                                                                               | CRIV :                                                      | Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)                                                                                                                                              |
| CRABV :                                                  | Beknopt Verslag (blauwe kaft)                                                                                                                                                           | CRABV :                                                     | Compte Rendu Analytique (couverture bleue)                                                                                                                                                                  |
| CRIV :                                                   | Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)<br>(PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft) | CRIV :                                                      | Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)<br>(PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon) |
| PLEN :                                                   | Plenum                                                                                                                                                                                  | PLEN :                                                      | Séance plénière                                                                                                                                                                                             |
| COM :                                                    | Commissievergadering                                                                                                                                                                    | COM :                                                       | Réunion de commission                                                                                                                                                                                       |
| MOT :                                                    | moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)                                                                                                                             | MOT :                                                       | Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)                                                                                                                                             |

  

|                                                                                    |                                                                          |
|------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| <i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i> | <i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i> |
| Bestellingen :                                                                     | Commandes :                                                              |
| Natieplein 2                                                                       | Place de la Nation 2                                                     |
| 1008 Brussel                                                                       | 1008 Bruxelles                                                           |
| Tel. : 02/ 549 81 60                                                               | Tél. : 02/ 549 81 60                                                     |
| Fax : 02/549 82 74                                                                 | Fax : 02/549 82 74                                                       |
| www.deKamer.be                                                                     | www.laChambre.be                                                         |
| e-mail : publicaties@deKamer.be                                                    | e-mail : publications@laChambre.be                                       |

## TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Artikel 1 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (OCMW's) bepaalt: *«Elke persoon heeft recht op maatschappelijke dienstverlening. Deze heeft tot doel eenieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid.»*

Dat artikel beantwoordt aan artikel 23 van de Grondwet, dat in het eerste lid bepaalt: *«Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden»*, en meer precies aan 2°: *«het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale (...) bijstand»*.

De OCMW's zijn bevoegd om die bijstand te verlenen. Het kan gaan om *«lenigende of curatieve doch ook preventieve hulp. (...) Deze dienstverlening kan van materiële, sociale, geneeskundige, sociaal-geneeskundige of psychologische aard zijn.»*<sup>1</sup>

De organieke wet van 1976 belast de OCMW's ook met specifieke taken, bijvoorbeeld inzake juridische en administratieve bijstand, schuldbemiddeling, zakgeld voor bewoners van rusthuizen, medische spoedhulp enzovoort. Daar komen ingevolge andere wetten nog aanvullende taken bij, zoals de verwarmingstoelage, het referentieadres enzovoort.

Concreet onderzoeken de OCMW's elke aanvraag om maatschappelijke bijstand en stellen de meest geschikte middelen voor om eraan te voldoen. Het aanbod verschilt plaatselijk naar gelang van enerzijds de bestaande behoeften en anderzijds de middelen waarover de OCMW's beschikken. Die financiële middelen worden jaarlijks door de gemeentelijke overheid vrijgemaakt.

De OCMW's zijn er ook mee belast het recht op maatschappelijk integratie te waarborgen, zoals bepaald bij de erop betrekking hebbende wet van 26 mei 2002<sup>2</sup>.

Die wetgeving heeft een revolutie ontketend binnen het Belgische model van maatschappelijke bijstand, dat zich tot dan toe beperkte tot de toekenning van het bestaansminimum. Volgens de wetgever is dat enige optreden, dat is opgenomen in de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum *«onvoldoende afgestemd op de diversiteit van de*

<sup>1</sup> Art. 57, § 1, 2° en 3° lid, van de organieke wet van 1976.

<sup>2</sup> Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie.

## DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

L'article 1<sup>er</sup> de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'action sociale (CPAS) stipule que *«Toute personne a droit à l'aide sociale. Celle-ci a pour but de permettre à chacun de mener une vie conforme à la dignité humaine.»*

Cet article ci-dessus mentionné répond à l'article 23 de la Constitution qui prévoit que *«Chacun a le droit de mener une vie conforme à la dignité humaine»* et, notamment, au 2° dudit article qui établit un *«droit à la sécurité sociale, à la protection de la santé et à l'aide sociale, ...»*

Il est du ressort des CPAS d'assurer cette aide. Celle-ci peut être *«palliative ou curative, mais encore une aide préventive»*, elle peut être *«matérielle, sociale, médicale, médico-sociale ou psychologique.»*<sup>1</sup>

La loi organique de 1976 précitée confie également des tâches spécifiques aux CPAS, par exemple en matière d'assistance juridique et administrative, de médiation de dettes, d'argent de poche pour résidents en maison de repos, d'aide médicale urgente, ... Des missions complémentaires, provenant d'autres législations, sont à ajouter, telles que l'allocation de chauffage, l'adresse de référence, ...

Clairement, les CPAS examinent toute demande d'aide sociale et proposent les moyens les plus appropriés pour la satisfaire. L'offre varie localement en fonction, d'une part, des besoins existants et, d'autre part, des moyens dont disposent les CPAS. Ces moyens financiers sont annuellement dégagés par les autorités communales.

Les CPAS sont également chargés d'assurer le droit à l'intégration sociale, tel que le prévoit la loi du 26 mai 2002 y afférant<sup>2</sup>.

Cette législation a révolutionné le modèle belge de l'aide sociale qui ne passait, jusqu'alors, que par l'octroi du minimex. Le législateur a effectivement estimé que cette unique intervention, inscrite dans la loi du 7 août 1974 instaurant le minimum de moyens d'existence, n'était plus *«suffisamment en adéquation avec la diversité des structures familiales, la société multiculturelle,*

<sup>1</sup> Art. 57, § 1<sup>er</sup>, alinéas 2 et 3, de la loi organique de 1976.

<sup>2</sup> Loi du 26 mai 2002 concernant le droit à l'intégration sociale.

*traditionele familiestructuren, de multiculturele samenleving, de veranderingen op de arbeidsmarkt, het steeds vroeger verlaten van het gezin, de toenemende technologie en de groeiende kenniskloof die daaruit voortvloeit, enz.»<sup>3</sup>*

De gehanteerde termen zijn trouwens van belang. Terwijl de term «*bestaansminimum*» alleen sloeg op het financiële aspect van het vraagstuk, onderstreept het begrip «*leefloon*» duidelijk het oogmerk van de wetgever een verband te leggen tussen dat bestaansinkomen en de mogelijkheid voor de betrokkene zich maatschappelijk te integreren.

Aldus gaat het bij dat zogenaamde recht op maatschappelijke integratie duidelijk om méér dan louter het inzetten van middelen, want het moet waarborgen dat een individu ten volle in de samenleving participeert. Ten slotte werd het recht op maatschappelijke bijstand, zoals het grondwettelijk is bepaald, verruimd tot het recht op maatschappelijke integratie.

Artikel 2 van voormelde wet van 26 mei 2002 luidt als volgt:

*«Art. 2. Elke persoon heeft recht op maatschappelijke integratie. Dit recht kan onder de voorwaarden bepaald in deze wet bestaan uit een tewerkstelling en/of een leefloon, die al dan niet gepaard gaan met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.*

*De openbare centra voor maatschappelijk welzijn hebben tot opdracht dit recht te verzekeren.»*

*Aldus belast het de OCMW's met de taak voor iedereen het recht op maatschappelijke integratie te waarborgen. Dat recht kan bestaan uit een betaalde baan en/of een leefloon, die al dan niet gepaard gaan met een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie.*

*Dat wetsartikel maakt dan ook gedifferentieerde toepassingen van het recht op maatschappelijke integratie mogelijk dat, naargelang de specifieke situaties van de aanvragers, concreet vorm zal krijgen in een baan, een baan en een leefloon, uitsluitend een leefloon, een leefloon dat gepaard gaat met een contract betreffende een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie, dan wel een baan in combinatie met een leefloon en een contract betreffende een geïndividualiseerd*

*les mutations du marché du travail, l'émancipation financière toujours plus précoce des jeunes par rapport à leurs parents, la technologie accrue et le fossé grandissant de la connaissance qui en résulte,...»<sup>3</sup>*

Les termes utilisés ont d'ailleurs toute leur importance. Alors que le terme «*minimex*» ne couvrait que l'aspect financier de la problématique, celui de «*revenu d'intégration*» souligne bien la volonté du législateur d'établir un lien entre ce revenu de subsistance et la possibilité pour l'intéressé de s'intégrer socialement.

Ainsi, ce nouveau droit, dit d'intégration sociale, va bien au-delà d'un simple gage de ressources car il doit garantir une pleine participation de l'individu dans la société. Finalement, le droit à l'aide sociale, tel que prévu par la Constitution, a été étendu au droit à l'intégration sociale.

L'article 2 de la loi du 26 mai 2002 précitée est ainsi rédigé:

*«Art. 2. Toute personne a droit à l'intégration sociale. Ce droit peut, dans les conditions fixées par la présente loi, prendre la forme d'un emploi et/ou d'un revenu d'intégration, assortis ou non d'un projet individualisé d'intégration sociale.*

*Les centres publics d'aide sociale ont pour mission d'assurer ce droit.»*

Il donne ainsi mission aux CPAS de garantir à toute personne le droit à l'intégration sociale. Ce droit peut prendre la forme d'un emploi et/ou d'un revenu d'intégration, assortis ou non d'un projet individualisé d'intégration sociale.

Aussi, «*cet article de loi permet des applications différenciées du droit à l'intégration sociale qui, suivant les situations particulières des demandeurs, se concrétisera en un emploi, un emploi et un revenu d'intégration, un revenu d'intégration exclusivement, un revenu d'intégration assorti d'un contrat d'intégration sociale ou encore un emploi combiné à un revenu d'intégration et à un contrat d'intégration sociale. Il appartient au CPAS de choisir l'une de ces modalités*

<sup>3</sup> Wetsontwerp betreffende het recht op maatschappelijke integratie, memorie van toelichting, DOC 50 1603/001, blz. 4.

<sup>3</sup> Projet de loi concernant le droit à l'intégration sociale, Exposé des motifs, DOC 50 1603/001, p.4.

*project voor maatschappelijke integratie. Het komt het OCMW toe een van die nadere regelingen te kiezen, teneinde het recht op maatschappelijke integratie op de geschikteste wijze te waarborgen.»<sup>4</sup>*

Het is duidelijk: «Het OCMW dient naast het laatste vangnet vooral een springplank te zijn naar maatschappelijke integratie.»<sup>5</sup>

Hoewel die evolutie van de taak van de OCMW's a priori positief lijkt, is het van belang nader in te gaan op bepaalde – meer impliciete – aspecten van de wetgeving die het concept van de sociale hulpverlening ter discussie stellen, of op zijn minst herijken. Zo kan het «geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie», dat in het voormelde artikel 2 is opgenomen, worden vergeleken met een overeenkomst die zowel de gemeenschap als de ontvanger van de hulpverlening verbindt, en die ertoe moet leiden dat deze laatste opnieuw in het gemeenschappelijk stelsel wordt geïntegreerd.

Dat de sociale hulpverlening in een overeenkomst wordt vastgelegd, kan in bepaalde opzichten gevaarlijk lijken, omdat zulks gebeurt in een domein waarin de gelijkheid tussen de overeenkomstsluitende partijen – het OCMW en de steunaanvrager – flagrant ondermaats is. Die in een overeenkomst vastgelegde verhouding is ingebed in een specifieke situatie, met name armoede, en moet derhalve bijzonder aandachtig worden gevolgd, om de zwakste partij te beschermen.

Zulks geldt des te meer omdat sommige wettelijke bepalingen, ondanks het fundamentele belang ervan, niet duidelijk worden uitgelegd (bijvoorbeeld het begrip «recht op maatschappelijke integratie»), terwijl de voorwaarden voor de toekenning van het leefloon, net als de omvang van het bedrag, wel degelijk helder zijn uiteengezet. Daaruit volgt dat de uitlegging van het voormelde begrip sterk kan variëren van het ene OCMW tot het andere.

Als «sociale uitsluiting» wordt opgevat als een proces waarin bepaalde mensen naar de zelfkant van de samenleving worden verdrukt, wat hen belet er ten volle aan deel te nemen, dan moet «maatschappelijke inschakeling» of «maatschappelijke integratie» worden opgevat als het proces dat die tendens doet keren. Het moet dus waarborgen dat mensen die dreigen te worden uitgesloten, de vereiste kansen en middelen krijgen om ten volle te participeren aan het economische, sociale en culturele leven.

<sup>4</sup> BODART M. en THUNIS X. (red.), *La loi du 26 mai 2002 concernant le droit à l'intégration sociale: promesses et ambiguïtés*, La Charte, 2005, blz. 22.

<sup>5</sup> Wetsontwerp betreffende het recht op maatschappelijke integratie, memorie van toelichting, DOC 50 1603/001, blz. 4.

*pour assurer le droit à l'intégration sociale de la manière la plus adéquate.»<sup>4</sup>*

Clairement, le CPAS «ne doit pas seulement être le dernier rempart contre l'exclusion sociale, il doit surtout être un tremplin vers l'intégration sociale.»<sup>5</sup>

Si cette évolution de la mission des CPAS semble, a priori, positive, il est important de préciser certains éléments de la législation, plus implicites, qui fragilisent ou, au moins, réorientent la conception de l'aide sociale. Ainsi, ce «projet individualisé d'intégration sociale», mentionné dans l'article 2 précité, peut être comparé à un contrat engageant tant la collectivité que le bénéficiaire de l'aide, et qui doit aboutir à une réinscription de ce dernier dans le régime commun.

Cette contractualisation de l'aide sociale peut paraître, à certains égards, dangereuse car elle s'exerce dans un domaine où l'inégalité entre les parties contractantes – le CPAS et le demandeur de l'aide, est criante. Aussi, ce rapport contractuel qui s'inscrit dans une situation particulière, à savoir de pauvreté, doit être suivi avec grande attention, et ce, pour protéger la partie la plus faible.

D'autant que certaines dispositions de la législation, pourtant fondamentales, ne sont pas clairement explicitées dont la notion même de droit à l'intégration sociale alors que, au contraire, les conditions d'octroi de ce revenu d'intégration sont, elles, clairement définies, tout comme les différents taux du revenu. L'interprétation qui est faite de cette notion peut donc varier, du tout au tout, selon les CPAS.

Si l'on parle d'exclusion sociale comme d'un processus par lequel certains individus sont poussés aux marges de la société et qui les empêche d'y participer pleinement, l'insertion ou l'intégration sociale doit être le processus qui inverse cette tendance. Ce processus doit donc garantir que ces personnes, en risque d'exclusion sociale, aient les opportunités et les ressources nécessaires pour une participation complète à la vie économique, sociale et culturelle.

<sup>4</sup> BODART M. et THUNIS X., sous la direction de, *La loi du 26 mai 2002 concernant le droit à l'intégration sociale: promesses et ambiguïtés*, La Charte, 2005, p. 22.

<sup>5</sup> Exposé des motifs du projet de loi concernant le droit à l'intégration sociale, DOC 50 1603/001, p. 6.

In het licht van die algemeen aanvaarde definitie kan men zich nauwelijks – en zelfs helemaal niet – voorstellen dat de wet bij machte is dat begrip «sociale integratie» in een duidelijk raamwerk te vatten. Hoewel de OCMW's door die vaagheid en soepelheid uiteenlopende projecten kunnen uitwerken, die bovenal afgestemd zijn op de individuele situatie van de aanvragers, en de meest geschikte nadere regels te kiezen om dat recht op maatschappelijke integratie te waarborgen, is het echter zaak er nauwlettend op toe te zien dat die hulpverlening daadwerkelijk positief is, en aan de ontvanger ervan een zekere meerwaarde biedt.

Het is goed dat de voornoemde wet van 2002 er naar streeft de sociale hulpverlening in de praktijk nieuw leven in te blazen, door – naast het verlenen van financiële steun – aan te zetten tot meer constructief en doortastend handelen. Om de beoogde maatschappelijke integratie te verwezenlijken, is het evenwel van fundamenteel belang dat de OCMW's blijf geven van verbeeldingskracht, creativiteit en durf.

Hoewel sommige OCMW's in dat opzet zijn geslaagd, kan men er jammer genoeg niet omheen dat andere geen gebruik hebben gemaakt van die nieuwe dimensie en de door die wet van 2002 geboden mogelijkheden naast zich hebben neergelegd. Sommige OCMW's treden louter op als tussenpersoon die de aanvrager helpt met diens beroepsinschakeling, en willen geen rekening houden met de andere parameters, hoewel die de sociale band ten gunste van de aanvrager zouden kunnen herstellen.

Die situatie is uiteraard nadelig, en wel op verschillende niveaus.

Doordat ze zich beperken tot één enkele doelstelling van inschakeling in het arbeidsproces en doordat ze geen blijf geven van durf of zelfs maar van enige bereidheid om een groots plan uit te werken voor de geïndividualiseerde begeleiding van mensen met het oog op hun maatschappelijke integratie in de ruime zin, vervullen de OCMW's ten slotte niet de taken die de wet van 2002 hun oplegt, misschien omdat ze die onvoldoende kennen.

Op het niveau van de gebruikers, kan het integratiebeleid, dat nogal kan verschillen van het ene tot het andere OCMW, bovendien de indruk wekken dat er een verschil is in behandeling. Tot slot zijn de steun voor maatschappelijke integratie en vooral de kansen die iemand die dat soort van overheidsoptreden aanvraagt worden geboden, in België niet overal dezelfde.

De indieners van dit wetsvoorstel willen, door met aandrang op die verschillen in de toepassing van de

Au vu de cette définition communément admise, il est évidemment difficile, voire impossible, d'imaginer que la loi puisse clairement encadrer cette notion d'intégration sociale. Mais, si ce flou, cette souplesse, permet aux CPAS de mener des projets diversifiés, et surtout adaptés aux situations individuelles des demandeurs, de choisir les modalités les plus adéquates pour assurer ce droit à l'intégration sociale, il est néanmoins important de veiller scrupuleusement à ce que cette intervention soit réellement positive, et avec une plus-value certaine pour son bénéficiaire.

De ce fait, si l'ambition de la loi de 2002 précitée est bien d'insuffler une dynamique nouvelle dans la pratique du travail social des CPAS, en suscitant des interventions plus constructives, plus approfondies, au-delà de l'aide financière, il est fondamental, pour que l'objectif d'intégration sociale soit rencontré, que les CPAS fassent preuve d'imagination, de créativité et d'audace.

Et, si c'est le cas pour certains, force est malheureusement de constater que d'autres n'ont pas intégré cette nouvelle dimension et les possibilités offertes par cette loi de 2002. Certains se bornent à un simple rôle d'agent d'insertion professionnelle et ne veulent pas considérer les autres paramètres qui permettraient, pourtant, de retisser, au bénéfice du demandeur, du lien social.

Cette situation est évidemment préjudiciable, et ce, à plusieurs niveaux.

En se limitant à un seul objectif d'intégration professionnelle, en ne faisant pas preuve d'audace, voire même de volonté dans la mise en place d'un vaste plan d'accompagnement personnalisé des individus vers l'intégration sociale au sens large, ces CPAS ne répondent finalement pas, peut-être par méconnaissance, à cette mission octroyée par la loi de 2002 précitée.

De plus, au niveau des usagers, les politiques d'intégration, qui peuvent s'avérer très différentes d'un CPAS à un autre, peuvent créer un sentiment d'inégalité de traitement. Finalement, l'aide à l'intégration sociale et, surtout, les chances dont bénéficie un demandeur pour ce type d'intervention publique ne sont pas les mêmes partout, à l'échelle du Royaume.

Les auteurs de la présente proposition, en insistant sur ces différences d'application de la législation, ne

wet te wijzen, geenszins een of ander OCMW aan de schandpaal nagelen. Ze wensen veeleer de goede praktijken die sommigen hebben ontwikkeld voor het voetlicht te brengen. Bedoeling is dus het passende instrument te vinden waarmee ervoor kan worden gezorgd dat het recht op maatschappelijke integratie in acht wordt genomen en dat tegelijkertijd de toepassing ervan wordt gefaciliteerd. Op langere termijn is het ook wenselijk te komen tot een harmonisatie van de uiteenlopende praktijken inzake maatschappelijke integratie.

Het streven om een Waarnemingspost voor de praktische werking van de OCMW's op te richten past in een aanpak die erop gericht is de processen van uitwisseling en wederzijds leren een dynamiek mee te geven. Die Waarnemingspost moet worden beschouwd als een middel dat de mogelijkheid biedt de lokale sociale initiatieven van de OCMW's te schragen door ze landelijk zichtbaarder te maken.

Overeenkomstig het aloude principe dat men iets beter moet kennen om doeltreffender op te treden, zou de opname van de OCMW-praktijken in een netwerk taakondersteunend moeten werken, en zulks steeds met strikte inachtneming van hun autonomie, die voornamelijk in artikel 59 van de voormelde organieke wet van 1976 verankerd is. Dat artikel luidt: «*Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn vervult zijn opdracht volgens de meest aangepaste methoden van het maatschappelijk werk (...)*».

Een van de krachtlijnen van de wetgeving van 2002 is weliswaar dat ze de OCMW's een grote bewegingsvrijheid laat en dat ze ruimte biedt voor een zo soepel mogelijke uitlegging van de wetgeving, zodat kan worden ingespeeld op alle situaties. Die kunnen zeer uiteenlopend zijn en de wet kan onmogelijk in alle situaties voorzien. Toch gaan de indieners ervan uit dat, als die overheidsactoren in sociale zaken de sociale uitsluiting zo doeltreffend mogelijk willen aanpakken, ze alles in het werk moeten stellen en bijgevolg bepaalde oplossingen inzake inschakeling en integratie waarvan andere OCMW's reeds gebruik hebben gemaakt en die hun doeltreffendheid hebben bewezen niet over het hoofd mogen zien.

Zoals al eerder is aangestipt, is in de wetgeving van 2002 bovendien duidelijk het begrip «overeenkomst» vervat in verband met het recht op maatschappelijke integratie. Die overeenkomst moet nauwgezet worden gevolgd. Er zij aan herinnerd dat sociale bijstand een grondrecht is, dat verankerd is in artikel 23 van de Grondwet, waaruit het subjectief recht op maatschappelijke integratie voortvloeit. Volgens de indieners kan die bijstand niet ter discussie worden gesteld.

veulent pas jeter l'opprobre sur tel ou tel CPAS mais souhaitent plutôt mettre en exergue les bonnes pratiques développées par certains. L'objectif est donc de trouver l'outil adéquat permettant de veiller au respect du droit à l'intégration sociale, tout en facilitant sa mise en œuvre. À plus long terme, il est également souhaitable de parvenir à une harmonisation positive des différentes pratiques en matière d'intégration sociale.

La volonté d'instituer un Observatoire des pratiques des CPAS s'inscrit dans une démarche de dynamisation des processus d'échange et d'apprentissage mutuel. Cet Observatoire doit être vu comme un moyen permettant d'étayer les initiatives sociales menées localement par les CPAS, en leur donnant une plus grande visibilité, et ce, à l'échelle nationale.

En suivant ce vieux précepte «mieux connaître pour mieux agir», la mise en réseaux des pratiques des CPAS devrait appuyer leurs missions, et ce, toujours dans le strict respect de leur autonomie, principalement consacrée par l'article 59 de la loi organique de 1976 précitée qui stipule que «*le centre public d'action sociale remplit sa mission en suivant les méthodes de travail social les plus adaptées*».

Certes, l'un des maîtres mots de la législation de 2002 est de laisser de larges marges de manœuvre aux CPAS, de permettre une interprétation aussi souple que possible de la législation, et ce, afin de pouvoir répondre à toutes les situations, si localement diversifiées qu'elles soient et que la loi ne peut exhaustivement prévoir. Néanmoins, les auteurs estiment que, si ces acteurs publics du social souhaitent agir le plus efficacement possible contre l'exclusion sociale, il est de leur devoir de tout mettre en œuvre, et ainsi de ne pas négliger certaines pistes d'insertion, d'intégration, déjà exploitées par d'autres CPAS, et qui font preuve de succès.

De plus, comme cela a déjà été précédemment décrit, la législation de 2002 a clairement inscrit une notion de contrat en matière de droit à l'intégration sociale. Ce rapport doit être attentivement suivi. Rappelons que l'aide sociale est un droit fondamental, consacré par l'article 23 de la Constitution dont émane le droit subjectif à l'intégration sociale, et apparaît pour les auteurs comme non négociable.

De Waarnemingspost streeft de volgende doelstellingen na:

- praktijken en ervaringen tussen OCMW's uitwisselen en delen, met de bedoeling van elkaar te leren;
- het maatschappelijk werk stimuleren en dynamischer maken, via de openbaarmaking, en via andere methoden van maatschappelijke integratie;
- de aanwending van de *evidence-based* gegevens inzake sociaal beleid ten behoeve van iedereen, dat wel zeggen zowel de gebruikers als de samenleving;
- de opvolging van de in 2002 aangenomen wetgeving, die een heuse revolutie heeft ontketend in de sector van de maatschappelijke hulpverlening, door er nieuwe concepten, nieuwe relaties en nieuwe praktijken in op te nemen;
- de inzameling van gegevens die het mogelijk maken aanbevelingen te formuleren met het oog op een coherente interpretatie en toepassing van de wetgeving.

Doordat de Waarnemingspost een nieuwe band schept tussen de OCMW's en de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie, moet het een neutraal en objectief instrument zijn voor de interpretatie en de daaruit voortvloeiende toepassing van de wetgeving.

Uiteraard worden de OCMW's nu al bij de toepassing van de wetgeving geholpen door een aantal bestaande netwerken, zoals de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We kunnen er echter niet omheen dat die belangenverenigingen de OCMW's alleen maar volgen en verdedigen. Vandaar dat zij misschien minder geneigd zullen zijn constructieve standpunten in te nemen, die ook de gebruikers ten goede kunnen komen. De Waarnemingspost moet die leemte aanvullen.

De adviescommissie voor maatschappelijk welzijn heeft dan weer tot taak ten behoeve van de regering adviezen uit te brengen over ontwerpreglementeringen. Die taak staat dus ver van de opvolging en de toepassing zelf van de wetgeving, als die eenmaal in werking is getreden.

Zoals hierboven reeds werd gesteld, heeft de wetgeving van 2002 de OCMW's een ruime armslag gegeven, maar dat vereist wel een nauwgezette opvolging, zeker wat het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie betreft.

Tot slot zijn die wetgevingsopvolgingsmethode, dat streven naar coherentie bij de toepassing van de wet en, vooral, die uitwisseling van goede praktijken teneinde de huidige regeling te verbeteren, stuk voor stuk elementen

Les objectifs de l'Observatoire sont les suivants:

- l'échange et le partage de pratiques, d'expériences entre CPAS, pour un apprentissage mutuel;
- la stimulation et la dynamisation du travail social, via la publicité et d'autres méthodes d'intégration sociale;
- mettre à profit pour tous (usagers et société) des «*evidence-based*» en matière de politiques sociales;
- le suivi de la législation de 2002, qui a révolutionné le monde de l'aide sociale, en y intégrant de nouveaux concepts, de nouvelles relations et de nouvelles pratiques;
- la collecte de données permettant la formulation de recommandations, et ce, dans un souci de cohérence quant à l'interprétation et l'application de la législation.

Cet Observatoire, en constituant un nouveau lien entre les CPAS et le SPP Intégration Sociale, Lutte contre la Pauvreté, Économie sociale et Politique des Grandes Villes, devrait être un élément neutre et objectif quant à l'interprétation de la législation et des applications qui en découlent.

Si certains réseaux déjà constitués, tels que le «Vereniging voor vlaamse steden en gemeenten», l'«Union des villes et Communes de Wallonie» et l'«Association de la Ville et des Communes de la Région de Bruxelles-Capitale», aident les CPAS à appliquer la législation, il n'en demeure pas moins que ces groupements d'intérêts n'agissent que dans le sens des CPAS, ne défendent que ces derniers. Aussi, le point de vue constructif pouvant également bénéficier à l'utilisateur peut parfois être négligé par ces organisations. L'Observatoire devrait palier à cette lacune.

La commission consultative de l'aide sociale a, quant à elle, pour mission de rendre des avis au gouvernement sur des projets de réglementation. Cette tâche est donc éloignée du suivi de l'application même de la législation, une fois celle-ci entrée en vigueur.

Aussi, comme cela a été mentionné ci-dessus, la législation de 2002, en offrant une grande latitude aux CPAS, doit néanmoins faire l'objet d'un suivi attentif et, en particulier, en ce qui concerne le projet individualisé d'intégration sociale.

Enfin, ce mode de suivi de la législation, ce souci de cohérence lors de son application et, surtout, cet échange de bonnes pratiques destiné à renforcer et à améliorer le système actuel, sont autant d'éléments

die alles wel beschouwd onder het fundamentele beginsel van «goed bestuur» vallen.

Overigens moedigt de Europese Commissie een dergelijke werkwijze aan. Zo heeft de Commissie, sinds 2002 en de uitstippeling van de Strategie van Lissabon waarbij de lidstaten wordt gevraagd tegen 2010 drastische inspanningen te leveren om de armoede uit te roeien, een open coördinatiemethode uitgewerkt met de bedoeling het sociaal beleid van de diverse lidstaten op elkaar af te stemmen door beleidspraktijken uit te wisselen en wederzijds van elkaar te leren. In die context werd de oprichting van waarnemingsposten fors aangemoedigd.

qui, finalement, répondent à ce principe fondamental de bonne gouvernance.

Cette démarche est, par ailleurs, encouragée par la Commission européenne. Ainsi, depuis 2000 et la définition de la Stratégie de Lisbonne qui demande aux États membres d'exercer un impact décisif sur l'éradication de la pauvreté pour 2010, la Commission a adopté une «Méthode ouverte de coordination», qui vise à accorder les politiques sociales des États membres, et ce, sur base d'un processus d'échange politique et d'apprentissage mutuel. Dans ce cadre, la mise en place d'observatoires a largement été encouragée.

Yvan MAYEUR (PS)  
Marie-Claire LAMBERT (PS)  
André FRÉDÉRIC (PS)  
Sophie PÉCRIAUX (PS)  
Colette BURGEON (PS)

**WETSVOORSTEL****HOOFDSTUK 1****Algemene bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 de van de Grondwet.

**HOOFDSTUK 2****Vaste Federale Waarnemingspost voor de praktische werking van de OCMW's****Art. 2**

In de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie wordt een Vaste Federale Waarnemingspost voor de praktische werking van de OCMW's – hierna «de Waarnemingspost» genoemd – opgericht.

De Waarnemingspost heeft tot taak alle gegevens over de praktische werking van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn samen te brengen en te verwerken, teneinde de bekendmaking ervan te waarborgen door middel van adviezen en door het formuleren van aanbevelingen ten behoeve van de centra, waarbij het streven voorligt om de OCMW-werking te stroomlijnen op het stuk van de toepassing en de interpretatie van de normen die onder hun bij wet opgelegde taken vallen, dan wel van iedere andere activiteit die ze uitoefenen.

Bij het vervullen van zijn taken laat de Waarnemingspost zich leiden door experimenten dan wel projecten die in de Europese Unie werden opgezet. In dat verband legt de Waarnemingspost contacten en werkt hij nauw samen met zijn evenknieën in de Europese Unie, alsmede met de vertegenwoordigers van de overheid in de landen van de Europese Unie die bevoegd zijn voor maatschappelijke bijstand.

**Art. 3**

De Waarnemingspost wordt ermee belast:

1° alle beschikbare gegevens over het maatschappelijk welzijn in de ruime zin van het woord samen te brengen;

2° alle studiewerk en onderzoek te verrichten die nodig zijn voor het vervullen van zijn taak;

**PROPOSITION DE LOI****CHAPITRE 1<sup>er</sup>****Disposition générale****Article 1<sup>er</sup>**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

**CHAPITRE 2****De l'Observatoire permanent et fédéral des pratiques des CPAS****Art. 2**

Il est institué un «Observatoire permanent et fédéral des pratiques des CPAS», ci-après dénommé «l'Observatoire» au sein du SPP Intégration sociale, Lutte contre la pauvreté, Économie sociale et Politique des Grandes Villes.

L'Observatoire a pour mission de rechercher et de traiter l'ensemble des données relatives aux pratiques des centres publics d'action sociale afin d'en assurer la publicité par voie d'avis et de formuler des recommandations aux centres dans un souci de cohérence entre ces derniers quant à l'application et à l'interprétation des normes relevant de leurs missions légales ou de toute autre activité qu'ils exerceraient.

Dans l'accomplissement de ses missions, l'Observatoire s'inspire des expériences menées ou des projets pratiqués au niveau de l'Union européenne. À cet égard, l'Observatoire établit des contacts et des synergies avec ses équivalents européens ainsi qu'avec les représentants des autorités publiques, dans les pays de l'Union européenne, ayant l'aide sociale dans leurs attributions.

**Art. 3**

L'Observatoire est chargé:

1° de collecter toutes les données disponibles relatives à l'action sociale au sens large;

2° d'effectuer toutes les études et recherches nécessaires à l'accomplissement de sa mission;

3° adviezen uit te brengen en aanbevelingen te richten aan ieder orgaan iedere instelling, of elk openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn;

4° binnen de perken van zijn taak, iedereen te helpen die om raad vraagt over de reikwijdte van zijn rechten en verplichtingen;

5° de openbare centra voor maatschappelijk welzijn met raad en daad bij te staan;

6° toezicht uit te oefenen op de door de overheid opgezette plannen tot bestrijding van de armoede en die plannen op te volgen.

Bovendien kan de Waarnemingspost elk openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn of iedere overheid om advies verzoeken omtrent iedere informatie die nuttig is voor het vervullen van zijn taak.

#### Art. 4

De minister bevoegd voor Maatschappelijke Integratie bepaalt de samenstelling, de werkingsregels en het budget van de Waarnemingspost.

De minister waarborgt dat de persoonlijke gegevens die de Waarnemingspost eventueel in het kader van zijn taak inzamelt, vertrouwelijk blijven.

#### Art. 5

Jaarlijks publiceert de Waarnemingspost een verslag met betrekking tot zijn activiteiten.

Het verslag wordt bezorgd aan de minister bevoegd voor Maatschappelijke Integratie, aan de Kamer van volksvertegenwoordigers en aan de Senaat.

### HOOFDSTUK 3

#### Inwerkingtreding

#### Art. 6

Deze wet treedt in werking op 1 januari van het jaar volgend op de bekendmaking ervan in het *Belgisch Staatsblad*.

22 oktober 2008

3° d'émettre des avis et d'adresser des recommandations à tout organisme, institution ou centre public d'action sociale;

4° d'aider, dans les limites de sa mission, toute personne sollicitant une consultation sur l'étendue de ses droits et obligations;

5° d'assurer une aide et un soutien aux centres publics d'action sociale;

6° d'assurer le contrôle et le suivi des plans de lutte contre la pauvreté mis en place par les pouvoirs publics.

L'Observatoire peut en outre demander un avis à propos de toute information utile à sa mission, et ce, auprès de tout centre public d'action sociale ou de toute autorité.

#### Art. 4

Le ministre qui a l'Intégration sociale dans ses attributions fixe la composition, les règles de fonctionnement et le budget de l'Observatoire.

Le ministre garantit la confidentialité des données à caractère personnel, éventuellement récoltées par l'Observatoire dans le cadre de ses missions.

#### Art. 5

L'Observatoire publie annuellement un rapport relatif à ses activités.

Le rapport est communiqué au ministre qui a l'Intégration sociale dans ses attributions, à la Chambre des représentants et au Sénat.

### CHAPITRE 3

#### Entrée en vigueur

#### Art. 6

La présente loi entre en vigueur le 1<sup>er</sup> janvier de l'année qui suit celle de sa publication au *Moniteur belge*.

22 octobre 2008

Yvan MAYEUR (PS)  
Marie-Claire LAMBERT (PS)  
André FRÉDÉRIC (PS)  
Sophie PÉCRIAUX (PS)  
Colette BURGEON (PS)